

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Qui homines bonæ voluntatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

Signum vero abiectum & contemptibile est, quo etiam quotidie Deus vitur, cum crucem nobis ob oculos ponit.

VERSVS 14.

Gloria in altissimis Deo: Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

QUESTIO I.

Qua Pax?

§. 1. D'vobis modis illa verba distinguunt. Primus est. Et in terra pax, hominibus bona voluntatis. Sic legunt & exponunt Euth. Theophyl. Neph. l. 1. c. 12.

Non potest ex hac distinctione clarus confici sensus. Si enim pax in terra non potest esse nisi in hominibus, non possunt ista disungi, deinde vt gloria Deo, ita pax hominibus tribuitur. Sic igitur disponenda sunt verba. Et in terra pax hominibus. Sic Cyprian. de nativitate. Orig. hom. 13. in Luc. Hilar. l. 2. de Trin. Augustin. l. 1. de sermon.

§. 2. Pax duplex est, hominum inter se, & hominum cum angelis, & cum Deo. Mili de triplici pace intelligi videtur. Nam regnum Christi pacem inducit, convertens cor patrum ad filios. Nam quam enim ab orbe condito tam longa, inter tam multos, tam diversarum nationum homines tam firma pax fuit, quam inter Christianos. Bozias multis hoc ipsum demonstrat. Nec obstat quod c. 12. c. 1. & Matth. 10. 34. se venisse non pacem mittere, sed gladium. Et si separati sunt fideles ab infidelibus, semper persecutionem, passim Ecclesia, non tamen ideo non est pax inter membra Ecclesiarum, nec eluditur oratio Episcoporum rogantium Pax vobis.

§. 3. Agit etiam de pace cum Deo & Angelis, quam una sine altera esse non potest. De enim amicos angeliamant, & nullum De inimicum non odio prosequuntur. Reconciliantes homines per Christum in dicit, de ea pace frequens mentio est in scripturis. Rom. 6. 12. Ephes. 2. 14. & seq.

QUESTIO II.

Qui homines bonae voluntatis?

§. 1. Lectio duplex est, & vnius lectionis duplex interpretatio. Prima est Graecorum hodiernorum, & plurimorum veterum, in ambrosiois evdoulas in hominibus bona voluntas. Altera quorundam Graecorum, qui evdoulas legunt, bona voluntatis. Interpretatio etiam duplex. Quidam enim intelligunt bonam hominum voluntatem, qua boni sunt, alii bonam dilectam hominum voluntatem, qua eos bonos efficit.

§. 2. Lectio graeca videtur ex latina corrigenda. Primo, quia qui legunt evdoulas nominandi casu recentiores sunt, Neph. Theoph. Euth. Andreas Ierosolymitanus, & vnus antiquior Nazianz. orat. 2. de Pascha.

At vetustiores, vt Orig. hom. 13. in Luc. habet evdoulas, deinde Cyrillus catechesi 12. Graecis igitur Graecos opponimus. Deinde latino magno numero. Deinde sensus est facillior, si dicamus hominibus bonae voluntatis pacem esse datam. Et si tria membra essent, non esset decora oppositio. Nam caelo terra, Deo homines opponuntur, gloria paci. Quia tamen non omnibus pax in finem proficit: ideo hominibus bonae voluntatis vt ratio, hoc est, quos antecedente voluntate bona Deus elegit, attribuitur, itaque angeli vt homines laudant, sed in illis Dei misericordia in.

§. 2. Homines bonae voluntatis sunt, qui Deo placent, quos Deus benevolentia complectitur. Quamuis quidam ad pacem referant; vt sensus sit, Pacem

Adam Conzen in Evang. Tom. II.

bonae voluntatis in hominibus fore. Nempe pacem eam quae hominibus datur, esse pacem bonae voluntatis, ac miserationis diuinae.

Illi vero sunt praedestinati, qui illi soli pacem illam perpetuo conferunt, licet multi recipiant.

§. 3. Sine causa igitur Caluinus miratur, vnde (vt Caluinus ipse ait) factum sit, vt genitiuus casus obreperit nescio. Vulgatum ait adulterinam esse, & sensum corrumpere. Sed ita electionem reject.

Bonae voluntatis etiam habet Hier. in c. 2. Isa. Aug. ad Simplic. l. 1. q. 2. sed Caluino Beza opponimus: Beza de

[Ceterum, inquit, vetustissimus meus codex, itemque Origenes in Lucam 13. & Chrysostomus plurimis locis, vt Homilia in Matth. 26. in sermone de ascensione Domini, & Homilia de natiuitate Domini: vetus deniq; interpres, pro evdoulas legerunt evdoulas. Hebraeus autem nemo est, qui nesciat tolerare adiectiuorum loco

vt genitiuus appellatiuorum. Sic filii promissionis & electionis, vasa irae, vasa misericordiae, vasa electionis, Hebraice dicuntur, quibus Deus destinant promissiones, quos elegit, in quos iram vel misericordiam de

creuit exercere, quorum opera in rebus magnis vt constituit. Ita igitur hoc loco (sicut recte Iulianus annotauit) vocati fuerunt ad homines, Homines beneplaciti vel (vt veteris interpres conuertit) homines

bonae voluntatis, perinde ac si evdoulas scripsisset Evangelista sicut dicitur Maria χεχαριστηνη, quod Gallice dixeris beneuolus. Hebraice vero יְהוָה אֱלֹהֵינוּ (anthe ratson) id est, quos Deus ex gratuito suo proposito diligit & complectitur in Filio. Sicut Daniel dicitur יְהוָה אֱלֹהֵינוּ (ich chamudoch) id est, vt desiderium pro vobis multis modis desiderato. Sed hunc

Hebraismum veteres (quod cum eorum pace ac venia dictum esse velim) cum non considerarent, varie corrupeunt. Nam alii, vt Origenes, (de quo quid sentirem, in praefatione dixi) evdoulas coniungunt cu eplous, traiectione prorsus violenta: Chrysostomus in sermone de Natiuitate Domini, manifeste ad bonam hominum voluntatem retulit, Veteres Latini etiam ita sunt interpretati, & cum errore recentiores sophista au

xerunt. Ad me vero quod attinet, quamuis (vt ante dixi) in omnibus exemplaribus excepto illo meo vetustissimo, legerim evdoulas, & ita sim in contextu interpretatus: tamen Origenis, Chrysostomi, veteris interpres auctoritatem, ipsam deniq; rationem sequutus, non recusem legere evdoulas, & totam hanc orationem in duo tantum membra partiti, hoc modo, Δοξα

in caelis altissimis Deo, & in terra pax in hominibus dilectis, vel complacitis. Neq; enim haec pax ad omnes pertinet, sed ad eos demum, quos Deus gratia sua dignatur. Certe hoc modo plana erit omnium membrorum antithesis, & nihil prorsus huiusmodi aut detortum apparebit. Quod si tria membra constituis (ne quis miretur copulam in secundo membro expressam, cum potius vel totam orationem esse adu

ditam, vel tertio demum membro copulam exprimi, ex omnium linguarum more oportuerit) erit tertium hoc membrum quasi in pronuntiatione adinuandum, vt sic designetur omne illud suum beneficium ex illa immensa Dei gratia exoriri.]

Beza verba idcirco longiuscula posui, vt lector videat, quam facile ex eisdem castris veritas defendatur, ex quibus oppugnatur. Nouitas autem vt cito placeat lenibus ingeniis, ita cito displicet.

Beza veteris interpretem sequitur.

QUESTIO III.

Quomodo canant Deo gloriam in excelsis?

§. 1. Gloria in altissimis Deo, verba sunt vel optantum, vel asstantium.

D 3 Qui